

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1905

Ny följd * VIII årg. Häft. 13—14

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR: **LOTTEN DAHLGREN**

INNEHÅLL:

Det norska kvinnorrådet kontra det svenska.

TH. REIN: Kvinnans politiska valrätt.

STEN: Brokigt från Siljansbygden.

LYDIA WAHLSTRÖM: Kvinnan i de forn kristna sekterna.

Litteratur: M. Th., Ljunghuset af NILS WILHELM LUNDH. — A. J—n., Om äktenskaps ingående från hälsans synpunkt af S. E. HENSCHEN.

Föreningsmeddelande.

Stockholm, Aftonbladets tryckeri, 1905.

Kvinnans politiska valrätt

Enastående

med hänsyn till sina egenskaper att verka direkt välgörande på den mänskliga organismen, såsom fördelande vid blodstockningar, lindrande vid fall af värk, sveda m. m. samt på samma gång vara det kraftigaste antiseptiska medel till att hålla såren rena och friska och häfva en mängd hår- och hudsjukdomar vinner **SALUBRIN** för **hvert år allt större användning** till behandling af **yttre skador, lindrande af värk och hosta**, såsom **munvatten, till hudens och hårets vård** m. m. Salubrin tillhandahålles i Parfym-, Specer- och Färgaffärer. Partilager hos **GEJER & C:o, Stockholm.**

Nya Hushållsskolan.

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

Obs.! Särskild matsal för fruntimmer.

Aktiebolaget Nordiska Kompaniet.

Textilafdelning, Thyra Grafström.

Färdiga och påbörjade **Broderier** på siden-, kläde-, lärft- och yllestramalj, passande för **Dukar, Portiärer, Mattor, Kuddar, Serveringsdukar** m. m. Mönster uthyras. Rekvisitioner från landsorten ombesörjas pr omgående.

5 Regeringsgatan 5.

STUDENTER, äfven kvinnliga, som önska inträde på apotekarebanan, erhålla anvisningar till elevplatser, om de hänvända sig till Farmaceutiska fören. platsbyrå, Sthlm.

G. 10140.

Fröken Nanny Hårds af Segerstad SJUKHEM,

STOCKHOLM, Sibyllegatan 46-48, 4 tr. (Hiss).

Hemmet emottager konvalescenter, nervsjuka och invärtes sjuka, men inga smittosamma sjukdomar. Hemmet i alla afseenden förstklassigt.
Rikstel. 88 44. Allm. tel. 99 44.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS.! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

==== Allt arbete utföres noggrannt och af bästa material. ====

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. Gust. Pettersson,
52 Drottninggatan 52.

Kvinnliga juridiska byrån

Triewaldsgränd 2. A. T. 143 23.

Kontorstid kl. 1/2 10—1/2 4.

Utför rättegångar, verkställer boutredningar och arskiften, förmedlar egendomsför-
säljningar, affärsöfverlåtelser och ackordsuppgörelser under hand, uppsätter **legala hand-**
lingar, utför i öfrigt juridiska uppdrag af alla slag samt ombesörjer med energi och till
ytterst billigt arfvode **inkasseringar.**

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning
(*Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4*),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å inteckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att inteckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad inteckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Å **Fredrika-Bremer-Förbundets** byrå 54 **Drottninggatan** mottagas **anmälningar till inträde i Förbundets**

Sjuk-kassa.

Äfven personer, som icke äro medlemmar af Förbundet, kunna blifva delägare i densamma.

Sjuksköterskor

med goda betyg öfver genomgångna lärokurser och utöfvad praktisk verksamhet finnas anmälda å **Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå**, 25 Tunnelgatan. — Allm. Tel. 82 11. Riks Tel. 68 98.

Aug. Magnusson

44, 46 & 48 Vesterlånggatan 44, 46 & 48

31 & 33 Stora Nygatan 31 & 33

(ingång endast från Vesterlånggatan)

STOCKHOLM

Min nya Afdelning

för

Hvita varor

erbjuder odisputabelt största ural af:

Duktyger, Handdukar, Linnelärfter
och alla slags **Hvita Väfnader.**

Almedals, Norrköpings (Tuppen) och
Gamlestadens samtliga **Väfnader**
ständigt på lager till *fabrikpris.*

Då helt stycke tages lämnas *extra rabatt.*

All slags Sinnesömnad och Märkning
utföres *omsorgsfullt* å egna Atelierer.

För **Utstyrslar** ovilkorligen bäst och billigast.

Solida varor. Största ural.
Billigaste priser.

Aug. Magnusson,

STOCKHOLM.

Det norska kvinnorrådet kontra det svenska.

I förra häftet delgafvo vi våra läsare den protest, som Svenska kvinnornas nationalförbund afgifvit med anledning af de norska kvinnornas till världsförbundet insända skrift rörande den unionella krisen och Norges ställning till densamma. I sista numret af Nylände meddelas nu den skrifvelse, som det Norska nationalrådet å sin sida tillställt presidenten för det Internationella kvinnorrådet som svar på den svenska protesten. Den är i ordagrann öfversättning af följande lydelse:

»I anledning af utsändandet af vår broschyr 'Norway' till medlemmar af det Internationella kvinnorrådet, har det Svenska nationalförbundet tillställt det Internationella kvinnorrådet en protest.

Denna utmynnar i att det Norska kvinnorrådets handling bör betraktas som ett missbrukande af dess rätt att tillhöra det Internationella kvinnorrådet.

Vi finna att detta är ett hårdt angrepp af ett nationalråd på ett annat. Det innehåller beskyllningar, som vi icke ha förtjänt och visar, att man har missuppfattat såväl den anda hvori den lilla skriften är skriven som dess ändamål.

Vi vilja därför här betona, att vi icke hafva uppfordrat till någon politisk diskussion, och så kärt hvarje uttryck af sympati för vårt folk än må vara för oss, ha vi håller icke uppfordrat till någon demonstration till vår förmån.

Vi ha endast följt det Internationella rådets anvisning: att genom upplysning lämna bidrag till större kunskap om hvarandra inbördes, och detta måste själfallet lika väl gälla politiska fakta och nationella förhållanden som sociala och individuella.

Den kunskap, som är rådande inom flera land beträffande andra länders politiska läge, är allt för mycket byggd på tillfälliga tidningsartiklar. Sällan eller aldrig förspörjes något om hvad ett lands kvinnor tänka. Den uppfattning, som gör sig gällande i vår skrift 'Norway', delas af alla norska kvinnor på mycket få undantag när — och då skulle detta icke kunna meddelas i vårt Internationella kvinnoråd!

Vi skulle önska att dylika berättelser kunde afgifvas från hvar och ett af världsförbundets kvinnoråd, särskildt under svårare situationer och kriser. Detta skulle otvifvelaktigt vara af det största gagn och intresse.

Men själfallet måste dessa redogörelser komma från länder, som till följd af sin konstitution äga rätt att upptagas i det Internationella rådet och äro däri upptagna. En del af det svenska rådets exempel finna vi därför olämpligt valda.

Till sist vilja vi uttala, att vi icke dela det Svenska nationalförbundets farhåga för att ett dylikt upplysningsarbete skulle verka hämmande på det Internationella kvinnorådets fundamentalprincip.

Vi hysa en allför stor tillit till 'kärlekens, fredens och förståelsens anda' för att hysa en sådan fruktan.»

* * *

Något svar på denna de norska kvinnornas motprotest antaga vi att Svenska kvinnornas nationalförbund icke har för afsikt att afgifva. I fredstankens intresse, denna tanke, som ju bör antagas vara lika lifligt omfattad af det Internationella kvinnorådets alla nationalföreningar, är det ju i hög grad önskligt, att det blir ett slut på ett meningsutbyte, som rör sig kring så brännbara ämnen, att det lätt kan föra till detta af de svenska kvinnorna med skäl så fruktade »bellum omnium inter omnes».

För »fredslandet» par préférence och dess kvinnor bör det särskildt vara kärkommet, att den svenska systerföreningen icke vidare fortsätter diskussionen eller tager de senares önskan på ordet, »att från hvar och ett af världsförbundets kvinnoråd afgäves en berättelse öfver den politiska situationen inom de respektive länderna». Vi våga nämligen ej hoppas, att man från norskt håll skulle upptaga en *svensk* framställning af unionskrisen, uttryckande de *svenska* kvinnornas syn på saken, endast som en liten objektivt hållen, passions- och agitationsfri upplysningskrift

för en okunnig utländsk allmänhet. Att *vi*, svenskor, med tystnad eller med gillande »förståelse» af dess anda och ändamål, skulle hälsat den norska broschyren, hade väl också varit för mycket begärdt af oss¹⁾. På ifrågavarande fall kan om någonsin tillämpas Internationella kvinnorrådets motto: »Hvad I viljen människorna skola göra eder, det gören I ock dem.»

För öfrigt vilja vi här uttala vår glädje öfver, att denna första och hittills enda förhandling af mer officiell art mellan svenska och norska kvinnor kunnat försiggå utan onda och hätska ord, så mycket mer som denna behärskning långt ifrån stämplat alla kvinliga uttalanden under den upprifvande unionsstriden. Det lidelsefulla och hänsynslösa sätt, hvarpå t. ex. Nylændes redaktör i samma häfte, där ofvan citerade norska protest förekommer, far ut emot Sverige, vittnar förvisso ej om någon fridsam stämning hos den, som man varit van att anse som en typisk representant för »et af jordens fredeligste folk». Särskildt borde genom måttfullhet i uttryck Norges och Sveriges kvinnor under den ödesdigra brytningen mellan länderna visa ett allvarligt uppsåt att mana till frid, icke till strid.

Kvinnans politiska valrätt.

Föreliggande uppsats har till författare statsrådet, f. d. rektorn och vice kanslern vid Helsingfors universitet, Th. Rein. De synpunkter, som här utvecklas äro visserligen lika dem, som förfäktas af den kvinliga rösträttens främsta målsmän i alla länder och ha således i sina hufvuddrag ofta framställts inom denna tidskrifts spalter. Såsom uttalade af en man med statsrådet Reins insikt och auktoritet kunna dessa argument emellertid betraktas som ett nytt värdefullt tillskott till den pågående diskussionen öfver det viktiga ämnet, hvarför vi med glädje återge dem.

Red.

Såsom bekant var vid årets landtdag förslag väckt inom bondeståndet om politisk rösträtt åt kvinnor — detta tvifvelsutän om frukt af den lifliga agitation, som på senare tid ägt rum

¹⁾ Att det Norska kvinnorrådet med en förbluffande naivitet verkligen väntat sig detta, framgår däraf, att det tillställt Svenska nationalförbundet en liten packe »Norway» med begäran, att broschyren måtte spridas på sätt Nationalförbundet funne lämpligt!

inom de kretsar i vårt land, där man särskildt intresserar sig för den s. k. »kvinnosaken». Det kan då icke anses opåkalladt, att pressen ägnar uppmärksamhet åt dessa frågor och söker bidra till att rörande dem klargöra opinionerna.

Vidkommande särskildt frågan om *kvinnans politiska rösträtt* är det icke första gången den nu väcktes vid våra ständermöten. År 1897 framställdes i borgarståndet härom en petition, hvilken hänköts till lagutskottet, som dock ej medhann dess behandling. Att intresset för denna reform sedan dess utbredt sig i allt vidsträcktare kretsar, bevisas af de allt talrikare uttalanden som därom förekommit i pressen, särskildt i kvinnotidskrifterna, och genom det stora demonstrationsmöte af kvinnor, som förliden höst ägde rum i Helsingfors. Härmed vilja vi dock ej säga, att reformen redan nu skulle hafva stor utsikt att hos oss varda genomförd. Men orsaken därtill vore då ingalunda den, att goda grunder för reformen skulle saknas.

* * *

Granskar man opartiskt de skäl, som pläga anföras *emot* tilldelande af politisk rösträtt åt kvinnor, så blir man, synes oss, tvungen erkänna att de lida af en märkvärdig ihållighet, ja att motståndet grundar sig egentligen blott på fördomar, men ej på förnuftsskäl. Grunden att man ej vill ge rösträtt åt kvinnorna är egentligen blott den, att föreställningen därom förefaller främmande och besynnerlig, kanske med en tillsats af komik, såsom fallet plägar vara med föreställningar, som strida mot det hvarvid man är van. Men hvarför är man ej van vid föreställningen om en politiskt röstberättigad kvinna? Naturligtvis emedan hon hittills ej haft rösträtt. Alltså, kvinnan bör ej få rösträtt, emedan hon ej haft rösträtt. Men med en sådan logik måste man ogilla hvarje reform.

Kvinnan, plär man säga, är skapad för hemmet, för familjen, därför passar hon ej för det offentliga lifvet och bör hålla sig främmande för politiken. Men vore det icke riktigare att säga: just därför att kvinnan är särskildt danad att bilda medelpunkten i hemmet och vara de uppväxande släktenas fostrarinna, just därför bör hon få politisk valrätt och sålunda tillfälle att inverka på lagstiftningen. De lagar som angå äktenskaps- och familjerätten, hustruns och barnens skydd och välfärd, skulle

säkert vinna därpå att de tillkomme under medverkan af hustrur och familjemödrar.

Kvinnan är i många afseenden olik mannen, hon ser ofta saker och ting från en annan synpunkt än han, och just detta skulle gifva hennes medverkan i lagstiftningen ett särskildt värde, om man en gång erkänner, att lagstiftningen bör vara fri för ensidighet. Hon skulle i många fall tillföra lagstiftningen ett ej ringa mått af vetande och erfarenhet i frågor, hvilka pläga ligga hennes intresse närmare, t. ex. angående barn- och kvinnoarbete, uppfostringsanstalter af skilda slag, förhållanden rörande tjänare, fattigförsörjning m. m. Kvinnan är i allmänhet sparsammare än mannen. Skulle ej denna hennes egenskap kunna göra sig gällande äfven till fromma för statens affärer?

De skäl, som öfverhufvud tala till förmån för en folkrepresentation grundad på val, kunna användas till stöd äfven för den kvinliga valrätten. Den enda säkra garanti för att ett folk må blifva väl styrdt, är att detta folk själf utöfvar en verksam kontroll öfver sin styrelse och själfv deltagar i stiftandet af de lagar, enligt hvilka det skall styras. Ingen annan har samma intresse, som de styrda själfva, att de lagar de skola lyda äro goda och att de skatter de betala blifva väl använda. Därför böra de själfva få vaka öfver att så må blifva fallet. Och denna öfvervakning måste hos hvarje något så när talrik och inom ett vidsträckt område boende nation ske, icke omedelbart utan genom ombud, för hvilka hon hyser förtroende. Men nationen består af en mängd samhällsklasser, människogrupper med delvis gemensamma, delvis skiljaktiga intressen. Representationen bör bevaka hela sammanfattningen af dessa så väl gemensamma som skiljaktiga intressen, hvilka tillsammans utgöra hvad man kallar det »allmänna bästa». Men därför bör äfven hvarje betydligare grupp inom samhället hafva andel i representationens väljande. Representationen bör, såsom Mirabeau sade, i och genom sin sammansättning utgöra en afbild af samhället, liksom en karta i förminskad skala återgifver ett lands figuration och dess delars inbördes proportioner. Ty endast sålunda finns någon säkerhet för att hvarje samhällsgrupps berättigade kraf varda inom representationen tillgodosedda; de från rösträtt uteslutna löpa alltid mer eller mindre fara att blifva försummade af lagstiftningen och styrelsen.

Nu utgöra kvinnorna obestriddligen en ytterst talrik mänskogrupp inom hela nationen, vanligen något öfver hälften, och hafva

i vissa hänseenden särskilda intressen att bevaka, hvilka dock äro af stor vikt för nationen i dess helhet. Det strider mot all erfarenhet att dessa intressen blefve lika väl bevakade af andra, d. v. s. af männen, som om de omhändertoges af kvinnorna själfva. Men kvinnorna hafva liksom alla andra ett berättigadt anspråk att de lagar och den samhällsordning, de äro underkastade, skola vara för dem fullt lämpliga och ändamålsenliga.

Visserligen kan såsom villkor för erhållande af valrätt med rätta fordras vissa kvalifikationer — innehafvandet af de egenskaper, som göra en förmögen att utöfva sagda rätt. T. ex. myndig ålder, måhända äfven ett visst mått af bildning, t. ex. förmåga att läsa och förstå det lästa, ty en människa utan denna förmåga har svårt att förvärfva sig något omdöme i allmänna frågor. Äfven egenskapen att betala någon skatt till det allmänna kan utan orättvisa räknas bland dessa villkor, då ju skyldigheter och rättigheter böra följas åt, och då den som ingenting skattar, ej har ett lika starkt intresse som andra att statshushållningen skötes med omsorg. Men att kvinnan i allmänhet skulle sakna dessa egenskaper kan ju icke påstås. Tvärtom har man i vårt land sedan länge ej blott gjort henne myndig vid samma ålder som mannen, utan äfven ansett henne förmögen att förvärfva äfven den högsta bildning. Och egenskapen att vara kvinna befriar ej från skattebetalning. Det är i själfva verket en orimlig inkonsekvens att låta henne, t. ex. såsom änka själfständigt drifva affärer, handel, sköta landtegendomar och därvid skatta till kommunen och staten; att vidare låta henne vinna inträde vid universitetet, där aflägga examina och vinna lärda grader, att anförtra henne befattningar af lärarinna, läkare, postföreståndarinna m. m., men på samma gång förklara henne inkompetent till utöfvande af en så enkel funktion som den att rösta på en landtdagskandidat. En filosofie doktor af kvinligt kön, som måhända utgifvit grundliga arbeten i samhällslära, statistik eller historiska och juridiska ämnen, får icke träda öfver vallokalens tröskel, medan allehanda obildade personer, som kanske ej kunna skrifva sina namn, aktas därtill värdiga! Att sådana kvinnor, som betala skatt till det allmänna, äro uteslutna från valrätt, innebär, äfven det, en i ögonen fallande orättvisa.

Om, såsom anledning är att tro och såsom de flesta torde anse riktigt, valrätten för män inom en ej aflägsen framtid kommer att betydligt utsträckas, men kvinnan fortfarande förblir utan

all valrätt, så kommer naturligtvis den mot henne föröfvade orättvisan att växa relativt än större än den hittills varit.

Såsom ett skäl mot kvinnans valrätt har man stundom anfört, att hon icke fullgör värneplikt. Men en stor mängd män göra ej heller värneplikt, t. ex. emedan de ej fylla alla mått vid besiktningen, utan att det faller någon in att yrka att de därför borde uteslutas från valrätt.

Om kvinnan genom att taga del i offentliga värf för mycket bortdrages från sin viktigaste kallelse, den inom hemmet och familjen, hvarför har man då hos oss gett henne kommunal valrätt? Den är till art och väsende likartad med den politiska valrätten, om också den senare hänför sig till i regeln viktigare föremål. Genom att förläna henne kommunal valrätt har man redan erkänt, att hon lämpligen kan och bör hafva en röst med vid värden af samhällsvärfven. Och hvilken olägenhet skulle väl däraf hafva försports? Så vidt vi veta, ingen. För öfrigt är klart, att argumentet, att kvinnans bestämmelse för husliga värf skulle hindra henne att ägna tid åt de offentliga, på sin höjd kunde anföras mot hennes *valbarhet*, men icke mot hennes *valrätt* — hvarom dock hittills ensamt varit fråga. Ty äfven den kvinna, hvars tid verkligen tages i anspråk af arbetsdryga plikter mot hemmet, kan icke rimligtvis anses urståndsatt att fylla dessa plikter därigenom, att hon en gång hvar 3:dje eller 5:te år aflämnar sin sedel i valurnan. Och lika litet eller om möjligt än mindre betyder naturligtvis sagda argument gent emot de kvinnor, hvilkas lefnadsställning icke binder dem strängt vid sysslor i hemmet, nämligen en stor mängd ogifta kvinnor, änkor och äfven hustrur utan barn eller med redan uppfostrade barn.

Ställer man åter såsom mål för reformen att kvinnan bör vinna ej blott politisk valrätt utan äfven valbarhet, så kan det visserligen i många fall inträffa, att en kvinna, t. ex. en mor för späda barn, en hemföreståndarinna, genom dessa sina plikter är urståndsatt att utöfva representantkallet. Men sådana plikt-kollisioner inträffa esomoftast äfven för män, att andra värf taga dem i anspråk och hindra dem att för en längre tid ägna sig åt offentliga ärenden.

I dylika fall böra personen i fråga och väljarne själfva få bedöma, hvad som lämpar sig eller icke lämpar sig. Det är onödigt att lagen här kommer med generella förbud, då saken bäst regleras i enlighet med de individuella omständigheterna.

Vidkommande frågan om kvinnans politiska *valbarhet* öfverhufvud bör anses önskvärd, så synes oss konsekvensen fordra, att om hon en gång får valrätt, hon äfven bör få valbarhet. Ty om man medgifvit valrätt, har man ju därmed erkänt, att väljarne förmå bedöma resp. kandidaters lämplighet. Antingen *finnas* kvinnor, lämpliga för folkrepresentantkallet: hvarför skola de då ej få väljas? Eller ock *finnas icke* sådana kvinnor. Men då blifva ju antagligen inga valda, eftersom väljarne måste förutsättas äga nödig urskiljning. Alltså finns intet skäl, hvarföre lagen skulle förvägra kvinnor valbarhet.

Bör valbarheten tillkomma äfven gifta kvinnor? I princip måste denna fråga tvefvelsutän bejakas, så mycket hellre som just af dessa särskildt värdefulla inlägg i lagstiftningsarbetet vore att påräkna. Så länge emellertid hustru, såsom i vårt land är fallet, står under målsmanskap af mannen, hvilken äger för henne »söka och svara», och hon följaktligen icke kan anses åtnjuta full personlig själfbestämning, torde det icke låta sig göra att gifva henne politiska rättigheter, vare sig valbarhet eller valrätt, lika litet som hon erhållit kommunal valrätt. Upphäfvet eller åtminstone inskränkandet af mannens målsmanskap bör därför föregå politiska rättigheters tilldelande åt gift kvinna.

* * *

Men, heter det åter från motståndarnes håll, kvinnan intresserar sig icke för allmänna samhällsfrågor. Hennes håg drager henne åt annat håll. Hon har hos oss föga begagnat den kommunala valrätt hon ägt, och detsamma komme säkert att blifva fallet äfven med de politiska rättigheterna. De kvinnor, som äflas för dylika reformer, utgöra blott ett fåtal inom sitt eget kön. Hvarför då pånödga kvinnorna rättigheter jämte åtföljande skyldigheter, dem de icke vilja hafva?

Vi svara att om verkligen kvinnan allmänt vore utan intresse för samhällets, d. ä. fäderneslandets angelägenheter, sådant vore ett beklagligt förhållande, hvars fortvaro ingalunda kunde anses önskvärd. Hon bör såsom sina söners uppfostrarinna förstå att äfven hos dem implanta kärlek till fäderneslandet, dess institutioner, dess fria, men lagbundna samhällsskick. Huru skall hon förstå detta, om hon själf för allt sådant är likgiltig? En sådan likgiltighet, om verklig, bör motarbetas. Men vi tro att denna brist på intresse icke är så stor som man föregifver. Låt vara

att mången kvinna hos oss liksom annorstädes saknat kännedom om och därför ett lifligare deltagande för det ena och andra viktiga samhällsspörsmålet, så ser man dock äfven många exempel på att hon med stor värma kan omfatta dylika frågor. Där sinne för dem saknas beror det ingalunda af kvinnans natur öfverhufvud, utan af uppfostran och de förhållanden, i hvilka hon lefvat. Hon skall otvifvelaktigt blifva i än högre grad lifvad för allmänna samhällsfrågor, om hon får rätt att själf medverka till deras afgörande. Att hon hittills jämförelsevis föga begagnat sin kommunala valrätt, torde härvid icke bevisa mycket, emedan de kommunala frågorna i allmänhet äro af mindre betydelse än de, som blifva föremål för landtdagens behandling. Troligen komme kvinnorna, liksom fallet plär vara med en stor del män, att begagna sin politiska rösträtt om de också mindre fråga efter den kommunala; i synnerhet blefve detta fallet vid tidpunkter, då stora lifsfrågor för nationen stå på dagordningen. I en tid sådan som t. ex. den närvarande skulle kvinnorna, om de fått medverka vid landtdagsvalen, säkert i stor mängd begagnat denna rätt. Och ingen anledning förefinnes till den tron, att detta i allmänhet skulle skett i ofosterländsk riktning.

Men, säga våra konservativa, kvinnan må äga patriotism, hon må äfven känna intresse för den ena eller andra samhällsfrågan, så gagnar dock detta intresse mest om det verkar *indirekt*, men hon själf afhåller sig från att direkt ingripa i det politiska lifvet. Hon må verka på männen för att genom dem söka befordra det, hvarför hon är lifvad. Begynner hon däremot taga direkt del i de allmänna ärendenas afgörande, så blir detta farligt både för det allmänna och för henne själf. Hon skall då inkastas i de politiska partistridernas tummel, och med sina svaga nerver, sin egenskap att låta sig ledas af känslor och stämningar mera än af förnuftsgrunder, skall hon lätt förlora jämnvikten samt bli en lekboll för passioner, egna eller andras; hon skall behärskas af omotiveradt hat eller lika omotiverade sympatier. Hon skall alltid sluta sig till ytterlighetspartierna i den ena eller andra riktningen. Själf skall hon härpå förlora, ty hennes kvinnliga väsende skall taga skada, men äfven det allmänna skall förlora, då i dess ledning inkommer ett så oberäkneligt element som kvinnans stämmingslif.

Att i dessa farhågor ligger något korn sanning, vilja vi icke bestrida. Likväl anse vi resonnemanget i hufvudsak skeft. Fak-

tiskt taga kvinnorna redan nu rätt ofta liflig del i strider, som uppröra samhället, och sky visst icke att agitera i det ena eller andra partiets tjänst. Att de därvid stundom taga viktiga saker alltför lättvindigt och ådagalägga stor tanklöshet är äfven oförnekligt. Men orsaken ligger till en god del just däri, att de under nu rådande förhållanden kunna inverka på frågornas afgörande endast indirekt, d. ä. genom att söka verka på männen i sällskaps- eller familjelifvet. Detta sätt att öfva inverkan är jämt upp det sämsta, och vida sämre än det direkta. Ty den indirekta, därför privata och mer eller mindre hemliga inverkan sker å den inverkandes sida utan känsla af ansvar. Där en person öfvar inflytande på viktiga ärendens behandling är det bäst att han, både inför sitt eget samvete och inför andra, bär det fulla ansvaret och att således inflytandet utöfvas offentligt. Det är endast så som människan handlar med uppbjudande af all sin förmåga att göra det bästa. Ingenting gör henne mera besinningsfull och mindre fallen att rusa blindt åstad, än medvetandet att hon för samtid och eftervärld handlar med ansvar, så att det blir hennes fel eller förtjänst om handlingen leder till godt eller ondt. En oansvarig makt blir alltid depraverande för sin innehafvare och skadlig för andra.

Ett viktigt skäl att gifva kvinnan politiska rättigheter är därför, att sålunda i stället för det indirekta, okontrollerade inflytande, som hon i alla fall äger, sättes det direkta och kontrollerade. Att äga detta senare slags inflytande måste för kvinnan själf blifva moraliskt och intellektuellt uppfostrande, ty hon nödgas då handla efter verklig öfvertygelse och följaktligen bilda sig en sådan, grundad på skäl.

Men upphör hon icke att vara en »sann kvinna» i samma stund hon börjar handla efter skäl och grunder i stället för efter känsla och instinkt? Skall den »sanna kvinligheten» försvinna ur världen? För vår del kunna vi dock ej inse att kvinnans väsende skulle undergå en försämring därigenom, att hon begynner mer än hittills rikta sin uppmärksamhet äfven åt fosterlandets väl rörande frågor. Att alla, eller flertalet kvinnor därför skulle blifva politiker till yrket behöfver ju så mycket mindre blifva fallet, som det icke heller är fallet med männen. Men hvarför skall sann kvinlighet vara detsamma som inskränkthet, brist på vidsträcktare vyer? Och hvarför måste de egenskaper, som hos kvinnan äro de bästa, känslans värme, deltagandet för andra, den

finu takten och den snabba blicken för det i hvarje fall passande nödvändigt försvinna, om de få göra sig gällande äfven inom ett vidsträckt område? Hvarför skall det slags kvinlighet, som låter kvinnan använda allt sitt skarpsinne och sin fyndighet vid skvallret på kaffekonseljerna, obetingadt föredragas framför det, som låter henne, under omsorgen om större och ädlare föremål, hos sig utveckla all den intelligens hvaraf hon är mäktig?

* * *

I våra dagar har framträdt den af en viss grupp skönlitterära författare hyllade mening, att kvinnans hela väsende egentligen skulle bestå i idel »erotik». Hennes hufvudsakliga intresse skulle vara att finna ett möjligast fritt utrymme för denna sitt väsendes grundfordran, i och genom fritt växlande, på uppsägning afslutade könsförbindelser. Denna lära, som nu under pukors och trumpeters skall förkunnas i alla gathörn, och åt hvilken en hop »moderna andar» anse sig pliktskyldigast böra applådera, — denna lära står naturligtvis i motsats till yrkandena på vidgad frihet för kvinnan att verka i och för samhället. Är kvinnans väsen idel »erotik», så inses sannerligen icke hvad hon skulle göra med politisk rösträtt eller andra henne i egenskap af medborgarinna gifna rättigheter. Men vi våga hoppas att detta nya ideal allt mer skall inses vara *reaktionärt*, såsom återgående till en af utvecklingen redan öfvervunnen ståndpunkt, på hvilken hennes egenskap af människa och medborgarinna — som ej behöfver utesluta hennes uppgift såsom hemmets genius — ännu icke vunnit behörigt erkännande. Och vi hoppas att detta nyväckta, men i själfva verket föråldrade ideal icke skall lyckas göra sig gällande. Särskildt äro vi förvissade att kvinnorna här i Norden ej skola låta sig förvillas af detta fantom, som, om det förverkligades, skulle just för dem innebära ett tillbakagående från en redan hunnen högre evolutionsståndpunkt.

Tillsvidare åtnjuta kvinnan politiska rättigheter blott i några af Nordamerikas och Australiens stater, hvarest, enligt uppgift, resultatet skola utfallit gynnsamt. Uti ingen europeisk stat har däremot reformen ännu blifvit införd. I England har den dock sedan en längre tid stått på dagordningen, och i parlamentet har den understöds af betydande minoriteter. Äfven i Norge och Sverige hafva förslag blifvit väckta, men hittills fallit. Den vid

svenska riksdagen 1902 väckta motionen afstyrktes af konstitutionsutskottet egentligen blott på den grund, att reformen ännu icke i andra europeiska länder vunnit tillämpning — en motive-ring, som ju i grunden endast bevisar, att motståndet haft svårt att finna på sakliga grunder.

Det är för öfrigt anmärkningsvärdt att både bland reformens anhängare och motståndare i skilda länder anträffas såväl konservativa som liberala; den vanliga politiska partidelningen har här visat sig vara af mindre betydelse. Man har sett starkt motstånd riktas mot reformen från håll, där man eljes är utpräglat liberal, i det man nämligen påstått att kvinnorna öfverhufvud hylla frihetsfientliga, reaktionära idéer, t. ex. i kyrkliga frågor, hvarför deras deltagande i representationen komme att tillföra de reaktionära partierna ny styrka. Detta betraktelsesätt synes oss dels bygga på lös sand, emedan det i själfva verket icke kan med säkerhet förutsägas, hvilka åsikter kvinnorna såsom väljare eller inom representationen i allmänhet komma att hylla, dels röja allt för litet förtroende till de liberala idéernas förmåga att genom sin inneboende sanning — som ju af dessa motståndare förutsättes — öfvertyga annorlunda tänkande och vinna allt flere anhängare.

Någon nödvändighet att binda frågan om kvinnans rösträtt vid den om den allmänna rösträttens införande, såsom yrkades af arbetarekvinnor vid det allmänna demonstrationsmötet i Helsingfors, synes oss icke föreligga. Hvardera är en fråga för sig och man försvårar endast deras lösning genom att sammankoppla dem. Kvinnorna torde handla mest praktiskt, om de inskränka sig till att begära samma rösträtt som männen äga och gifven på samma grunder.

Det är en vanlig företeelse att människor, som med lif och själ sträfva för en sak, begynna öfverskatta densamma och af dess seger vänta mera än den rimligtvis kan gifva. Så hör man äfven mången kvinnosakskvinna i sin entusiasm profetera, att blott kvinnan vunnit den plats inom samhället, hon bör äga, det tusenåriga riket ofördröjligen skall infinna sig, allt hat och kif människor emellan upphöra, alla sociala orättvisor skola försvinna och den eviga fredens välde på jorden begynna. För att inse att denna tro hvilar på en illusion behöfver man blott erinra sig, bland annat, att åtskilliga blodiga krig och grymma religionsförföljelser utgått från kvinnor. Att den blodiga Maria af England

lät å båle bränna och halshugga en mängd af sina undersåter för deras religiösa tros skull; att tre förenade damer — två kejsarinnor och en markisinna — åstadkommo det sjuåriga kriget; att kejsarinnan Katarina II var den värsta af det olyckliga Polens bödlar — dessa fakta torde icke kunna bortresonneras.

Men att kvinnans politiska valrätt och valbarhet icke skola medföra allt det goda, hvarom man på en del håll alltför sängviniskt siar, bör icke hindra oss från att önska framgång åt denna reform. Ty den skall i alla fall medföra det goda att göra folkrepresentationen, om också icke fullkomlig, dock mera motsvarig sin idé, d. ä. till en trognare tolk för de åsikter och intressen; som råda hos folket och inom betydande grupper af detsamma. Och ett sådant framsteg måste ju för hvarje folk med konstitutionellt statsskick anses utgöra en stor och dyrbar vinning.

Th. Rein.

Brokigt från Siljansbygden.

Borta vid horisonten voro de blånande bergen undanskymda af ett formligt skydrag, som med förfärlig hast tycktes komma jagande öfver den mörknande Siljan. Redan började stora tunga droppar falla, och de anrykande molnmassornas utseende var så hotande, att jag tog ut stegen för att nå fram till närmaste byggnad, innan det värsta slagregnet skulle vara öfver mig.

Utan vidare sköt jag upp grinden till den nästan hälgdagsligt städade gårdsplanen och styrde mina steg med en vänlig nick rakt fram till husets dotter, som satt på trappan under svalen och sydde. »Får man söka skydd en stund för regnet hos er?» Hon såg skyggt upp och kom sig icke ens för med att hälsa riktigt, icke håller låg det en skymt af välvilja i hennes uppsyn. Men jag hade nu vistats så pass länge däruppe i Dalom, att jag tydde hennes tystnad som ett medgifvande och hennes orörliga anletsdrag som nedärfd, outrotlig blyghet. Jag låtsade därför om ingenting och slog mig lugnt ned på bänken.

Det finns väl knappast en enda af dessa gamla rödmålade dala-stugor som framför ingången saknar den lilla förstugukvisten med sitt

å svarfvade pelare hvilande skyddstak, hvars gafvel vanligen siras af Dalarnes vapen, två pilar i kors, eller ett utsågadt hjärta. Ditupp leda ett par trappsteg, och å ömse sidor finnas bänkar liksom inbjudande den trötte vandraren till hvila. Uppe i dess tak finner man ett rundt hål, så stort att en hand bekvämt kan föras in, och här är förvaringsrummet för dörrnyckeln, som ofta är konstfärdigt smidd och vriden liksom järnringarna på logens portar. Jag lade genast märke till, att, ehuru detta hus saknade de fantasifulla, nästan krokanlikt murade skorstenarna samt de högt sittande, blyinfattade fönstren, var det dock af den rätta typen, i gammal äkta dalabyggnadsstil, uppfördt af groft tillyxade, i hörnen korsvis sammanfogade bjälkar. De ha något solidt öfver sig dessa bjälkstugor, och se ut att kunna trotsa århundraden. Säkert är, att de te sig afgjordt måleriskt framför dessa söderifrån snabbt inträngande brädhuss i villastil, hvilka tyvärr tyckas ha framtid för sig.

Såsom Dalabondens gårdsplan är anordnad kan väl ock anses fullkomligt typiskt för denna bygd. Ladugård, loge och vagnsskjul, allt är sammanbygdt i fyrkant. Husen hvila ofta på pelare och ha en rikedom af pittoreska utsprång, luckor och trappor, enkom ditsatta, synes det, för att glädja konstsinnet, liksom den härliga gamla rödfärg, af hvilken det formligen lyser i aftonrodnaden. Inne i skjulen och under de oftast på tjocka hörnpelare af trä eller sten uppförda uthusen framtitta kärror, slädar och andra åkdon af obeskriflig art och fason, jämte en myckenhet redskap samt bråte af allt tänkbart och otänkbart slag. De allra äldsta gårdarna bestå sig med två portgångar åt olika håll och ge intryck af fästning, då de om aftnarna äro tillstängda. Utanför denna fästnings område, något afsides, står »härbre't», kanske det mest egendomliga för dalahemmet. »Härbre't» eller vistboden, snarlikt en schweitzerhydda, står så luftigt och fritt på sin höga bjälkställning, att man kunde känna sig frestad att lyfta upp det och transportera det med sig som ett leksakshus i en träask.

Så folktomt som det är till hvardags i en dalaby, ser man sällan motstycke till i Sydsverige. Det är inte bara de äldre, som äro i arbete någonstades långt ute på marken, ja, männen kanske till och med i staden eller i en annan socken, så att kvinnorna ofta få sköta hela jordbruket; äfven barnen lysa med sin frånvaro. Ungdomen är mestadels på fäbodvallarna, och barnen gå vall i skogen med hela byns getter. Denna syssla, som går rundt

i tur till hvarje familj, kan dock endast sysselsätta två eller tre af dem, och hvar de andra hålla till dagen lång förefaller verkligen gåtfullt. Om aftnarna kan man visserligen någon gång möta en hel liten flock på fyra à fem små »masar», som kanske till och med »spela munk» i en backe, men ganska sällsynt var en sådan syn i »vår» by. Mötte man emellertid fyra, kunde man taga för gifvet, att en af dem hette Anders, hvilket namn ägde många både små och stora representanter i den bygden.

»God dag, gossar, hvilken af er heter Anders i dag?» brukade jag på försök hälsa dem.

»Det gör han», svarades fermt ur flocken, och den utpekade stod och såg »skyldig» ut af pur blyghet.

Och de stående flicknamnen voro Anna, Kersti eller Kristina och Brita.

Den, som nu satt så stadigt framför mig och lappade store brors skjorta, var en Anna.

Tretton vårar räknade hon, och där hon satt i sin långa kjortelsäck med sitt rättviksförkläde, såg hon redan ut som det anstår och passar sig för en äldsta dotter. Modern var på långresa, och allt det ansvar, som under dennas bortovaro hvilade på henne, hade satt sin prägel på hela hennes lilla person. Icke berättade hon detta för mig, men litet frågade jag mig fram, och litet slöt jag mig till under samtalets eller rättare monologens gång, ty hennes enstafviga svar klippte af hvarje upptänklig samtalstråd; jag försökte mig med. Och dock var hon icke af det värsta slaget, dessa som icke ens våga se upp, och som vordna vuxna män och kvinnor ännu ha svårt för att dölja sin sjukliga folkrädsla.

Hvad som för ögonblicket mest intresserade henne var visst icke främlingen på bänken, utan den där betänkliga refvan i brors skjortärm. Att stoppa den var då rakt omöjligt, nej, här måste en lapp till.

Så bra hon handskades med sax och nål, med hufvudet litet på sned och tungan ut för att se om lappen passade! Jojomen, det syntes nog att hon gått i syskola i vintras.

»Om hon läst sig fram än?»

»Nej då, men det blef nog till vintern.»

»Svårt nog kunde det väl bli att då ta sig fram den långa vägen öfver snövidderna?»

»Åh nej, en hade skidor och en kunde ju gå öfver sjön, vet ja!»

»Ack, Siljan, ja, den låg väl tillfrusen länge?»

»Ja, inte hade isen gått förrän i midten af maj i år.»

Nu började regnet falla stridt, och muntra rop och skratt ljödo i detsamma från landsvägen. Lustigt kommo tvänne getter hoppande, och efter dem dansade två småflickor på bara fötter. In flögo getterna i sitt bås i samma nu, småflickorna efter. Raskt stoppade syster Anna då sitt arbete i den stora spånkorgen och sprang in till dem. Strax därefter gick hon med viktig min tvärs öfver gården, tog nyckeln till »klä'stugan» från dess gömplats under tröskeln och öppnade dörren på vid gavel, så att jag från min plats kunde se de många olika klädespersedlarna — kjolar, rockar, pälsar, strumpor, vantar m. m. i långa banor hängande på dalamanér å sina stänger i taket.

Två par små skor kastades ut till småsysterarna och två par granna röda strumpor med gröna klädeskodder på hämlarna följde efter, hvarpå lill-Kersti och lill-Brita, fnittrande åt den främmande på trappan, försvunno i båset för att under mycket skämt och skratt bekläda sina små frusna, våta fötter.

Anna — jag hade så när sagt stor-Anna, så moderlig såg hon ut, trettonåringen — återtog därpå sitt arbete med oförminskadt allvar och värdighet.

Hvarför småsysterarna buro halmhattar, när de för öfrigt voro i dräkter?

»De ä' fell för stora till å ha hufvor», tyckte hon. De förtjusande små hufvorna som lillbarnen ha, röda och gröna, knutna under hakan, det sötaste man kan se! Nå, men hvarför icke topphättor då?

Hon tittade upp på mig som om jag inte vore riktig, och jag kan förstå, att hon hade all möda att betvinga det genuina dalautropet: »nej *tok* då!» hvilket betyder något alldeles befängdt.

»Dom får man int', förrän man är konfirmerad, vet ja'», kom det till sist allvarligt undervisande.

»Såå, då har Anna inte själf topphättat än?»

»Nej då.»

»Sitter väl därför hälst barhufvad eller har hatt hon med?»

»Jo, det var nog så, det.»

Det är ju hårdt att bli räknad som lillbarn ända tills »man går fram»! Jag kunde nu omsider förstå alla dessa små misspydande halmhattar på de minderåriga kullornas hufvuden. Att främlingen från Sveriges sydligaste landsända inte visste det, var väl förlåtligt.

Och medan regnet trummade på taket, och Anna under tystnad sydde vidare, föresväfvade mig bilden af sista söndagens gudstjänst, då de unga konfirmanderna troppat fram till förhör i de främsta bänkraderna. Sedda nerifrån kyrkan öfver mängdens hufvuden hade alla dessa små svarta topphättor på rad, af hvilka endast öfversta spetsen syntes, haft en löjlig likhet med lika många spändt lyssnande hästöron!

Åter väckes häraf till lif minnet af den hälgdagsklädda allmogen utanför kyrkan. Jag ser dem anlända från alla vägar och stigar i full stass, de unga dalmasarna i allmänhet cyklande med full fart, så att långrockarna och kultofsarna kring knäna fladdra omkring dem. Äfven kullorna försmå icke att begagna sig af stålhästen. Eljest komma de flesta åkande i de tvåhjuliga karrjolerna, dragna af långmaniga, långsvansade norrbaggar, som sättas in i de låga träskjulen på kyrkbacken. Hvilket rörligt, brokigt lif därute vid sjöstranden midt ibland dessa små grå hyddor, som tyckas vuxna ur marken likt svampar i en enda oregelbunden klunga!

Och sen denna församling inne i kyrkan! Till höger alla blårockarne, till venster de färgrika fruntimren i sträng begränsning. Öfverallt småbarn af alla åldrar, ogeneradt småpratande, mumlande, storskrikande midt under predikan eller tystade vid bröstet. Så en hemskt gnisslande dörr, där man flitigt går ut och in under hela gudstjänsten.

Inte var det mycken andakt just för främlingen, ehuru kullorna, vana vid denna barnkammare i kyrkan, icke det minsta läto sig bekomma, utan med stort allvar följde med i sina gammaldags psalmböcker, som voro vackert pressade i hvitt läder med hjärtan och andra emblem i guld och rödt. Och så midt under en lofpsalm till treenig Gud kommer kyrkovärden — en karl att hugga i sten eller att måla, så vacker i sin otadliga dräkt — och räcker fram häfven med den pinglande klockan. Man sneglar på sin grannes penning, och så begynna slantarna klinga till höger och vänster på det mest ogudliga sätt, under det rösterna fortsätta att sjunga de vackra orden ut i luften, fast hjärtat icke är med. Nog ha de i trä utskurna änglahufvudena all anledning att le sitt stereotypa leende öfver dessa människobarns naiva gudsdyrkan -- --

Äfven jag sitter och ler åt detta kyrkominne från Siljans strand, medan jag önskar att regnet måtte taga slut. Bra gärna

hade jag under min väntan gjort en titt in i storstugan, men Anna begrep inte eller ville inte begripa mina små hänsyftningar åt det hållet, och eftersom far och mor äro borta, förbjuder grannlagheten att vara påträngande. Där finns ingenting gammalt vackert att se, försäkrar hon på min fråga, och jag har skäl att tro henne, ty i allmänhet ha kringresande samlare gjort sorgligt rent hus i de gamla stugorna.

Med färskt minne af en annan nyligen besökt stuga kunde jag för öfrigt så tämligen veta hur den såg ut. Där är förmodligen en öppen härd i ena hörnet, ett par väggfasta sängplatser, den ena ofvanpå den andra, och om det är riktigt bra en gammal dalaklocka. De hårda brödkakorna sitta uppträdde på sin stång uppe vid taket, och kanske nedhänger ännu därifrån trägungstolen, hvori det sista lillbarnet gungades af gamlamor. Annars störes interiören ganska mycket af modärna godtköpsmöbler, oljetryck på väggarna och porslinskrams på byråarna. Ehuru ännu ett och annat blankskuradt kopparkärl lyser från hyllan, ha de flesta af dem vandrat samma väg som de gamla tennstopen och tennfaten, de snidade trästånkorna och de granna väggbonaderna. Man finner dem nu högtals i landthandelns skräpvrår, där de utbudas till orimligt höga priser. Och man suckar i tysthet öfver denna frukt af järnvägens framdragande i den bygd, som i det längsta bibehållit föfädernas stilfulla dräkt. Inom ej allt för lång tid skall väl äfven denna undanträngas af den fula »civila» klädseln. Redan spåras dess annalkande i de talrika mindre stilrena kulle-dräkterna. Dessa fåfänga Evas döttrar vilja ju hälst se ut, »som folk är mest», och männen följa som alltid exemplet.

Ändtligen hade regnet upphört, och jag tordes icke fresta Annas gästfrihet längre. Jag tackade och gick, i smyg följd af hennes undrande blickar samt helt öppet »betittad» af småsyskonen. Stor-Anders, brodern, mötte jag just och fick en butter nick till svar på mitt vänliga goddag.

* * *

Jag gick vidare hemåt, funderande öfver dalabondens karaktär, hvilken jag haft dagligt tillfälle att studera på en annan stor-Anders i vår egen gård. Sträf är denne ock på ytan och trög, åh, så trög han är! Därtill så förlägen, att han städse ser ner i marken, när han talar eller står tyst och håller handen för munnen och menar långa stunder, ända tills man lägger orden

tillrätta för honom. Men hjärtans hederlig och pålitlig är han. Man kan vara trygg, när han ger sitt ord, att det skall bli som han sagt.

Trofasthet ligger nog dalamännen i blodet, men äfven den mest vidtgående frisinhet. Detta senare gör honom beklagligt nog till en så tacksam jordmån för allsköns stortaliga socialistledares draksådd, ty det gamla: »frihet vill jag lofva, som den bästa gåfva människan kan ha» — tillämpar han gärna på rådande samhällsförhållanden. Han känner sig och vill vara som kung på egen torfva, icke betänkande hvart det skulle leda om ingen ville underordna sig under det stora hela. I allmänhet saknar han nog förmågan att kunna se i stort. Endast då det gäller honom själf och hans egna intressen vaknar han upp, och han vidhåller dessa med den sega envishet, som äfven är ett nedärfdt karaktärsdrag hos honom.

Jag återgår till vår Anders, vår skjutsare och allt i alla. En underlig kurre är han, så mycket är säkert. Han, unga ogifta karlen, är stor jordägare och bygger sig just en präktig storstuga, ehuru han visst icke tänker på giftermål, tror någon det. Nog ä' de' bäst som de' ä', menar han; de' har ingen brådska. Han har ängsmark och skogsskiften litet hvarstans i bygden, tycks det, efter allt att döma är han en ganska burgen karl. Och likväl ligger hela hans håg åt att bli — kusk i hufvudstaden. Bittida och sent rådgör han därför med sommargästerna om möjligheten att få en bra plats utan att ha gått igenom körskola. Förgäfvos afråder man honom i de mest bevekande ordalag och talar vackert för honom om lyckan att vara sin egen herre, i stället för andras träl. Denne frihetshjältarnes ättling förmår ej se lyckan vid egen härd, utan tror i likhet med oss alla att — »lyckan är, där jag ej är».

En vemodsdag blef det i alla fall den dag, då Bloms-Anders för sista gången räckte oss sin stora näfve till tack och farväl med sin vanliga protest, därför att vi något jämnat hans alltid blygsamt tilltagna skjutspengar. I likhet med de flesta rättvikskarlar var han en ganska ståtlig företeelse, i motsats mot kullorna, som i genomsnitt äro fula i denna socken. Som han stod där midt i solskenet, i den klädsamma dräkten — den blå rödkantade långrocken och västen, de gula, sällan tvättade, skinnbyxorna, de röda bolltofsarna dinglande kring den mörkblå strumpvaden — och med det vänligaste leende öfver det solbrända, hederliga an-

siktet, syntes han oss som representanten för det härliga landskap vi nu skulle lämna.

Hur fært hade vi icke lärt oss älska detta med dess dalar och höjder, dess ängar och mildsjupa, mörka skogar, dess leende sjöar och bland dem framför allt denna spegelblanka, mångskiftande, trolska Siljan, som aflockat oss så många hänförda utrop!

Och nu skulle vi velat fatta Anders båda stora näfvar, skaka dem hjärtligt och be honom framföra vårt tack till detta stora »Sveriges hjärta», där vi funnit hvila och vederkvickelse under några snabbt borttrinnande glada sommarveckor. Men det blef blott till ett vänligt förmanande: »Slå nu grillerna ur hågen, Anders, och blif han bofast i sin hembygd. Den, som kan få stanna i denna underfulla trakt och icke gör det, om honom är det synd!»

Sten.

Kvinnan i de fornkristna sekterna.

Kvinnan har i den äldsta kristna kyrkan icke haft den underdåniga, passiva ställning, som man kanske af vissa bibelställen velat sluta sig till. Nyare forskningar ha visat, att hon på flere sätt varit använd i församlingens tjänst, icke blott till de uppgifter man nu för tiden brukar hänvisa åt diakonissor, utan äfven som ett slags församlingsföreståndare och missionär. Paulus ålägger visserligen de korintiska kvinnorna »att tåga i församlingen», d. v. s. såsom man förklarar det, att icke med nyfikna frågor störa den diskussion, som enligt grekisk sed gärna åtföljde en predikan — jämför orden: »vilja de lära något, så fråge de hemma sina män!» Men icke ens han kan som en äkta jude ha något att invända mot kvinliga profeter; tvärtom reglerar han på visst sätt deras verksamhet genom befallningen, att de vid profeterandet skola vara iklädda slöja. Detta och mycket annat visar oss, att den urkristna kyrkan var trogen Kristi egen vidhjärtade uppfattning af förhållandet mellan man och kvinna, den uppfattning, som äfven tagit sig uttryck i Pauli så ofta anförda ord: »här är icke jude eller grek, här är icke man eller kvinna, utan alla ären I ett i Kristus Jesus».

På denna ståndpunkt kvarstod också kyrkan, tills kampen mot kätteriet kom och förändrade ställningen. Dittills hade man i nära anslutning till orden: »hvar två eller tre äro församlade i mitt namn, där är jag midt ibland dem», kunnat reda sig utan ordnad kyrkoförfattning och utan egentligt prästestånd. Ett större eller mindre mått af »andens gåfvor» var det enda, som bestämde rangskillnaden inom församlingen. Men när kätterierna kommo och man allt oftare upptäckte »andar», som icke utgått från Gud, blef man misstänksam mot okontrollerad verksamhet, och så förvandlades kyrkan från en folkkyrka till en prästkyrka, där föga rum fanns för lekmannens aktivitet i allmänhet och allra minst för kvinnans.

Medan kyrkan sålunda alltmera sökte ersätta profeten med den »ordentligt kallade» och i ämbetet insatte prästen, blef det i stället sekterna, som sökte bevara »andens verksamhet» och den profetiska gåfvan. Konsekvensen häraf blef naturligtvis, att de måste böja sig för denna gåfva, hvarhålst den än visade sig, d. v. s. sekterna måste bättre än kyrkan söka förverkliga det allmänna prästedömet idé, oberoende af stånd och kön. De båda stora fornkristna sekterna, gnostiker och montanister, ha icke håller dragit sig för några konsekvenser härvidlag; de ha tvärtom gynnat lekmanverksamheten, särskildt den kvinliga, till den grad, att blotta talet om kvinnans verksamhet i kyrkans tjänst efter denna tid måste förefalla de rättrogna kätterskt. Kätteriet beredde sålunda den kristna kvinnan det största afbräck just genom att i så hög grad gynna henne; med skäl kan man här tänka på det kända uttrycket »be Gud bevara sig för sina vänner».

Det är betecknande, att det första *obetingade* förbudet mot kvinnans talande i församlingen möter oss i närheten af en polemik mot *gnostikerna* i första Timoteusbrevet: »men en kvinna tillstädjer jag icke att lära andra eller att råda öfver mannen, utan hon vare i stillhet». På ett annat ställe i Nya Testamentet, nämligen Uppenbarelseboken, förekommer ett direkt utfall mot en af gnostikernas framstående kvinnor, Jesabel, mot hvilken förf. protesterar, icke emedan hon är en profeterande kvinna, utan emedan hon falskeligen ger sig ut för att kunna profetera och i stället förför de kristna genom att lära dem »Satans djupheter».

Denna kyrkans afvoghet är för oss icke oförklarlig. Den gnostiska läran, som med sin »ockulta visdom», sina mysterier för de invigde och sin skarpa dualism i uppfattningen af förhållandet

mellan själ och kropp, i mångt och mycket påminner om nutidens teosofi — hvilken också själf räknar släktskap med gnosticismen — har icke alldeles kunnat fritagas från de beskyllningar, dem mystiker i allmänhet plägat ådraga sig. Mätte man gnostikerna med Jesu etiska måttstock, så var det åtskilligt både i deras uppträdande i allmänhet och i deras kvinnorörelse i synnerhet, som icke höll provfet. Från djup mystik och askes till stark sinnlighet är steget aldrig långt, och de gamla bekanta myterna om kvinnliga gudomligheter döko lätt upp i gnosticismen och föranledde, att man på vissa håll började räkna äktenskapet för en religiös plikt eller rent af hänsjunka till svåra sedliga förvillelser. Sådant bidrog naturligtvis i hög grad att göra kyrkan misstänksam mot kvinnornas framskjutna ställning inom gnosticismen.

Icke minst misstänkta måste naturligtvis dessa många kvinnliga medarbetare och följeslagerskor till de gnostiska apostlarna förekomma, sådana som t. ex. Harpokrates' vän Marcellina och den från Apostlagärningarna bekante Simon Magus' medhjälparinna, Helena. Äfven en annan trollkarl, Markus, var känd för att kunna förmå kvinnor att profetera och lär t. o. m. ha använt dem att uttala välsignelsen öfver kalken vid nattvarden.

Öfver alla andra gnostiska kvinnor framträder dock Apelles' medhjälparinna, *Philumene*, som på honom utöfvat så stort inflytande, att kyrkans män ofta framställt honom som den af hennes kätterier förledde. Hyarken inom kyrkan eller bland sekterna träffa vi eljest på en sådan auktoritet hos en kvinna, och att Philumene varit en bedragerska, kunna vi knappast antaga, då hennes vän Apelles har det bästa vittnesbörd om sig som en ärlig och sedligt ren karaktär.

Gnostikerna gjorde också sitt bästa för att skaffa sig de heliga skrifternas stöd för den religiösa betydelse de tillmätte kvinnan. Liksom den rättrogna kristenheten icke riktigt kan fritagas från den fula beskyllningen att stundom ha sökt förfalska evangelierna i kvinnofientligt syfte, så har gnosticismen förfalskat dem i den motsatta afsikten. I dessa gnostiska förfalskningar tillmätas Jesu moder, Martha och Maria o. s. v, den största betydelse för kristendomens grundläggning, och särskildt blir Maria Magdalena en märklig personlighet, som står fast i tron, då Jesu öfriga lärjungar vackla och som för dem beder: »Förbarma dig öfver mig, o Herre; ty mina bröder hafva affallit från de ord, som de hört och som du förkunnat dem». I en af gnostikernas förnämsta skrifter finnes

en afhandling öfver de kristliga mysterierna, hvilken på det hela taget utgöres af ett samtal mellan Jesus och Maria Magdalena, hvarvid en viss spänning mellan de manliga och kvinliga lärjungarna förutsättes. Petrus, som här framställles såsom representant för det manliga släktet, söker rent af tränga undan kvinnorna, så att Maria klagar: »Ack Herre, jag skulle gärna förklara orden, men jag fruktar Petrus, emedan han hotar mig och hatar mitt släkte». Och Petrus å sin sida vänder sig till Jesus med följande ord: »Herre, kvinnorna kunde dock upphöra att fråga, så att vi också en gång kunde få fråga». Eller i ett annat sammanhang: »Herre, vi kunna icke fördraga denna kvinna, som beröfvar oss platsen och icke låter någon af oss tala, utan oupphörligt talar själf».

Det är betecknande, att Jesus här företräder kvinnosläktets rättigheter gent emot Petrus; det var ju kvinnorna, som voro de förnämsta bärarna af gnosticisomens hemliga tradition. Så gällde Maria, Jesu moder, för gnostikerna såsom församlingens medelpunkt efter Jesu död; hon står till och med öfver apostlarna, »ty hon har undanröjt följderna af Evas fall och bragt glädje i stället för skam». Slutligen vet den gnostiska traditionen också att nämna kvinnor, som verkat i gemenskap med apostlarna, t. ex. Mariamne, aposteln Filippus' syster, som tillsammans med honom och Bartholomeus predikade kristendomen i Asien och i likhet med brodern beder, gör under och uttalar hebreiska trollformler.

Voro gnostikerna fornkristendomens teosof, så utgjorde *montanisterna* på grund af sin asketiska riktning dess pietister. Äfven här finna vi spår af ett vidsträckt kvinnoinflytande; sålunda synes där rent af ha funnits ett organiseradt kvinligt prästerskap, bland hvilka både biskopar och presbyterer kunde rekryteras. Man hör äfven talas om hvitklädda fackelbärande jungfrur såsom regelbundet tjänstgörande vid gudstjänster, och ännu så sent som år 235 e. Kr. omtalas i Mindre Asien en montanistisk profetissa, som både döpt och utdelat nattvarden. Själftva sektens stiftare, Montanus, som uppträdde i Frygien omkring midten af andra århundradet, hade ju också omgifvit sig med kvinliga medhjälpare, de berömda profetissorna Priska och Maximilla, som af flere författare anses ha öfverträffat honom själf i betydenhet. I alla händelser drog man sig bland montanisterna icke för att sätta deras skrifter tillsammans med Montani öfver det Nya Testamentets. Montanus dog före de båda kvinnorna och Maximilla fick såsom

den sista af de tre uppträda i några af de strider, dem kyrkan anställde mot sekteristerna.

Under montanismens senare tider ser det dock ut, som om de kvinnliga profeternas ställning varit betydligt mindre framskjuten; så fingo de på Tertulliani tid i Carthago aldrig uppträda offentligt med sina profetior, utan måste meddela sina syner efter gudstjänsten åt prästerskapet, som då sorgfälligt pröfvade dem — alltså en utveckling, som liknar den ortodoxa kyrkans. Det kunde ju icke vara montanismen likgiltigt, att kyrkan under deras ständiga ömsesidiga slitningar med hvarandra just begagnade kvinnornas uppträdande som ett vapen mot kätteriet; kyrkofadern Irenæus är nämligen den ende af kyrkans män, som verkligen tar kvinnoprofeterandet i försvar.

Så försvann den religiösa kvinnoverksamheten ungefär samtidigt från sekterna och den rättrogna kyrkan. Ortodoxien ville till sist icke ens veta af något diakonissämbete, ehuru det på detta område ju alltid fanns en speciellt kvinnlig uppgift att fylla. Så skapade kyrkan själf en klyfta mellan sina manliga och kvinnliga medlemmar, redan innan munkväsendet kom och ytterligare skiljde dem åt.

Lydia Wahlström.

Litteratur.

Ljunghuset af *Nils Wilhelm Lundh.*

Hvad vi begära och vänta oss af en ny bok eller diktsamling är väl i grunden det, att författaren skall hafva ett personligt budskap att bringa oss — några inre syner eller melodier, som han länge burit inom sig, och som det till sist blifvit honom ett oemotståndligt behof att meddela sin omgivning. Därför frågar man sig också hur pass värdefullt detta budskap kan vara, då en ung författare som N. W. Lundh kommer med fyra tätt på hvarann följande novellsamlingar, och vi finna i detta liksom i andra liknande fall, att debutarbetet öfverträffar de senare, hvilka mer eller mindre utgöra ett upprepande, om ej af dess motiv, så dock af dess författares personlighet, hvilken i sin oförfalskade subjektivitet återspeglas på hvar sida.

I »Ljunghuset», författarens sistutkomna verk, finna vi vidare ett egendomligt men ej sällan förekommande misstag, nämligen

att bakgrunden blifvit det dominerande inom taflan. Det är de skånska ljunghedarnes blekröda fågring, det ensamma pilträdet, hafvets och de öde viddernas evigt växlande mystik, som N. W. Lundh innerst inne känt ett behof att skildra, ej de ensliga människorna i Ljunghuset. Medan hans båt drifvit kring därute bland flygsandsrefven, har hans egen ande ur molnens skuggor, ur bränningarnes rök och ur den tigande ensamheten skapat sig de gestalter, som bäst synts honom förkroppsliga hans egen och omgifningens stämning. Men därvid har han glömt, hur sällan lifvet gifver dylika helgjutna stämningar eller lämpar personer och händelser efter den dem omgifvande ramen, och följaktligen tränger sig vid läsningen den känslan alltmera på oss, att stämningen kräfde situationen i stället för tvärtom.

Rent mästerliga äro hans inströdda naturbetraktelser, särskildt har han ett vaket öga för molnens fantastiska, ofta underligt symboliska gestalter, som han återgifver med lyrikerns känsliga, trefvande pensel. Ty Nils Wilhelm Lundh är helt och fullt lyriker, och hans område ligger inom den rena lyriken, legenden eller sagan. Därför verkar också »Den Hvita Kyrkans By» med sin nästan visionära drömvärld mera fullödig än detta sista verk, där författaren gör anspråk på en folklifsskildring ur verkliga lifvet.

Boken öfverflödar af dramatiska moment, skeppsbrott, druckning, en nattlig murbestigning à la Romeo m. m. och ej mindre än tvänne gånger lagar slumpen, eller rättare sagdt författaren det så, att främmande kvinnor komma för att föda barn till världen i Ljunghuset, och alltjämt beledsagas dessa tilldragelser af de präktigaste dekorationer. Men dessa dramatiska moment äro ej återgifna med den bredd och styrka i skildringen, som ensamt skulle kunna bära upp dem, och vi känna ett bestämdt tvifvel på möjligheten af att inom vårt folk träffa på typer sådana som den gamle kaptenen, som på gamla dar gifver sig till barnpiga, den idealistiskt kännande och tänkande tattarepojken eller den i början så otroligt hårde och till sist så otroligt känsloljuke Åke. Här och där har författaren tydligen beslutat sig att doppa penseln i de saftigaste färgerna och stryka på riktigt groft, men ansträngningen gör sig alltid gällande, och äfven inom dialogen förekomma en mängd vändningar, som visa, hur litet författaren satt sig in i folkets tanke- och känslovärld och ännu mindre i deras hvardagspråk.

Bäst träffad är onekligen den unga hustrun med det veka, skälfvande ljustet öfver gestalt och öde och den stora moderslängtan, men äfven här är det lyrikern kommer i förgrunden. Hon är direkt framsprungen ur den omgifvande stämningen som en dryad eller ett naturväsen, — »alfen i pilträdet» — och här är hans intima förståelse af känslovärlden på sin plats.

I »Ljunghuset» ha vi förnyat bekantskapen med en exklusiv ande, vädjande till en exklusiv och idealistiskt sinnad krets, hvilken ännu så länge tycks ha mera hemortsrätt i drömmarnes än i verklighetens land.

M. Th.

Om äktenskaps ingående från hälsans synpunkt af *S. E. Henschen*.

I vår tid, då intresset för sociala problem är starkare än någonsin, synes underligt att ännu så föga gjorts för att bringa sann och hälsosam upplysning i ett så viktigt kapitel som äktenskapets fysiologi och hygien. Väl höjas då och då röster för denna sak, men de förklinga i allmänhet ganska ohörda, åtminstone hafva de svårt att tränga igenom den mur af fördomar och förutfattade meningar, som icke minst på detta område göra sig gällande. Och dock finnes väl knappast något viktigare för samhällets bestånd och sunda utveckling än att samhällets grundval, familjen, bygges upp på ett sådant sätt, att ett kraftigt sundt släkte kommer till utveckling. Vid äktenskaps ingående borde väl icke minst den faktorn tagas med i beräkningen, huruvida de båda kontrahenterna äro sunda till kropp och själ samt hafva hälsosamma lefnadsvanor. Men huru ofta syndas icke mot denna så enkla regel.

Ofvannämnda skrift är ägnad att härvidlag verka väckande och upplysande. Den tydliggör på ett populärt sätt, hurusom en mängd sjukdomar äro af den beskaffenhet, att deras bärare blifva urstånd att fullgöra de plikter, som äktenskapet pålägger. Den visar, hurusom många sjukdomar förvärras genom de ökade kraf, som äktenskapet ställer på maken eller maken, hurusom sjukdomar kunna direkt smitta eller och gå i arf på barnen.

Till sist framlägges förslag till hygienisk lagstiftning, förslag, som äro väl värda att tagas upp till diskussion.

Den tänkvärda skriften borde läsas och begrundas af hvar och en såväl man som kvinna.

A. J—n.

Föreningsmeddelande.

Den kvinnliga slöjdundervisningen i dess förhållande till folkskolan är föremål för en af Fredrika-Bremer-Förbundet igångsatt enquête. För att erhålla för undervisningen nödiga upplysningar, har Förbundet utskickat dubbla brevkort med frågoformulär till alla rikets församlingar.

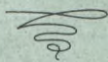
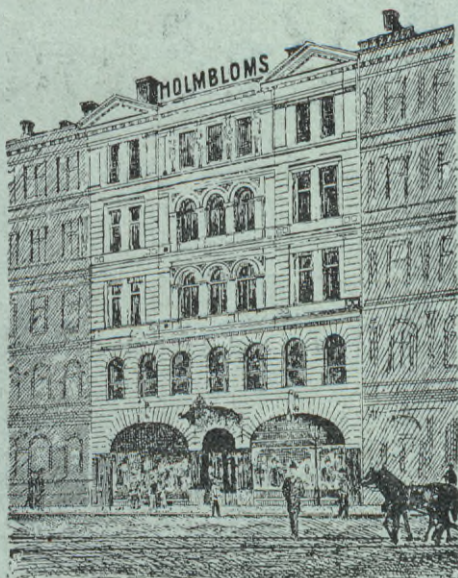
A.-B. Gustaf Holmbloms
Kappaffär

**Största
Specialhus
i
Norden**

I billiga prislägen
stort sortiment

Norrmalmstorg,
Stockholm.

Anmälan.

Dagny utkommer **1905** med **20** häften, utgörande minst **28** tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* . . . kr. 3.50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå till ett pris af 30 öre pr enkelhäfte.

Vademecum

var bland alla munvatten på hygieniska utställningen i Paris 1902 *det enda som erhöll högsta utmärkelse, Guldmedalj*, och detta i sin egenkap af »*antiseptiskt munvatten*» (antiseptique dentifrice).

Barnängens Tekniska Fabrik,
H. M:t Konungens hosleverantör
Stockholm.

Anonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Riks. Tel. 97 38.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelgatan 25.

Rikstelef. 68 98.

A. T. 82 11.